

# LA CONTESA DE' NUMI

## ['THE CONTEST OF THE GODS']

Libretto by PIETRO METASTASIO,  
first set by LEONARDO VINCI (1729, Rome).

On 4 September 1729, Marie Leszczyńska of Poland, the queen consort of Louis XV of France, gave birth to the successor to the French throne, Louis Ferdinand. Since the couple's first three children had been daughters, the securing of the line of succession with the arrival of a male heir was an occasion for particular celebration not only in France but in other Catholic countries as well. Unfortunately, the Dauphin died of tuberculosis before his own father, aged 36, so instead of him, his son Louis XVI would become the next French king.

In the Baroque period, events of this kind were occasions to perform salutary musical dramas called *festa teatrale*. These pieces were shorter than normal operas of the 'drama per musica' type, however, their stage setting was more opulent. The plot was usually less dramatic than an opera plot, their purpose was to celebrate the honoured person using metaphors and florid rhetoric images. The same is true for the seranata *La contesa de' numi* ('The Contest of the Gods'), which the French ambassador in Rome, Melchior de Polignac, commissioned the librettist Pietro Metastasio and the composer Leonardo Vinci to celebrate the above mentioned event.

Period magazines – especially *Diario di Roma* and *Mercure de France* – mention the Roman celebration of the birth of the successor to the throne. Cardinal Polignac received the message of the Dauphin's birth from France on 13 September, together with a notable sum of money (later even upped) and instructions to organize appropriate celebrations. Due to the time needed for preparations and for inviting higher clergy and nobility the opening night date was set for the end of November. One of the reasons for the hold off might have been the fact that the cast of singers was the same as in operas of the forthcoming season in Teatro delle Dame. For instance, the famous castrato Giovanni Carestini, which played the role of Jupiter in *La contesa*, was also rehearsing the role of Porus in *Alessandro*

nell'Indie and Arbace in *Artaserse*. Vinci, as the author of all the three pieces and, at the same time, one of the new impresarios of Teatro delle Dame, was keen on coordinating the schedule of rehearsals as well as of the performances.

Dress rehearsal of *La contesa de' numi* was held on 18 November, the opening night was set for Monday, 21 November, a day after a celebratory mass and Te Deum in Chiesa di San Luigi dei Francesi. The performance was, however, held off due to persistent heavy rain, which also disrupted other events like wild horse races on Corso and fireworks at Piazza Navona. At the end, the performance took place at the magnificent open courtyard of the ambassador's residence Palazzo Altemps at Piazza di Sant'Apollinare. Mercure de France described the stage design in great detail, mentioning the stage covered with tapestries and lit by candlesticks whose light was reflected by thousands of mirrors. In five arches drawn in perspective, figures of famous French historical rulers were placed, at the front of the stage the Dauphin's coat of arms was placed, decorated with a crown with a canopy, supported by two gilded cupids. On a stepped stage, 130 costume-clad musicians were sitting, with laurel wreaths on their heads, and above them, in the clouds, the main performers in exquisite costumes with their attributes.

As the title suggests, conflict is the driving motif of Metastasio's libretto. The element of conflict was already present in his earlier work, *Festività del Santo Natale* from 1727, and was later re-used in *La contesa*; Metastasio also works with the motif of conflict in other pieces of this type written for Vienna, where he subsequently accepted employment as a court poet. After Leonardo Vinci, the libretto was put into music by Christoph Willibald Gluck in 1749 to celebrate the birth of the Danish successor to the throne Christian VII. For the occasion, a foremost poet of the times, Thomas Clitau replaced Gaelic elements of the text with references to Denmark and the family of Oldenburg. Similarly, the libretto was reworked for the performance in Jaroměřice nad Rokytnou on the occasion of Jan Adam Questenberg's birthday some time after 1733. It was his collection which encompassed a copy of Vinci's score used for our staging of the piece.

## PART I

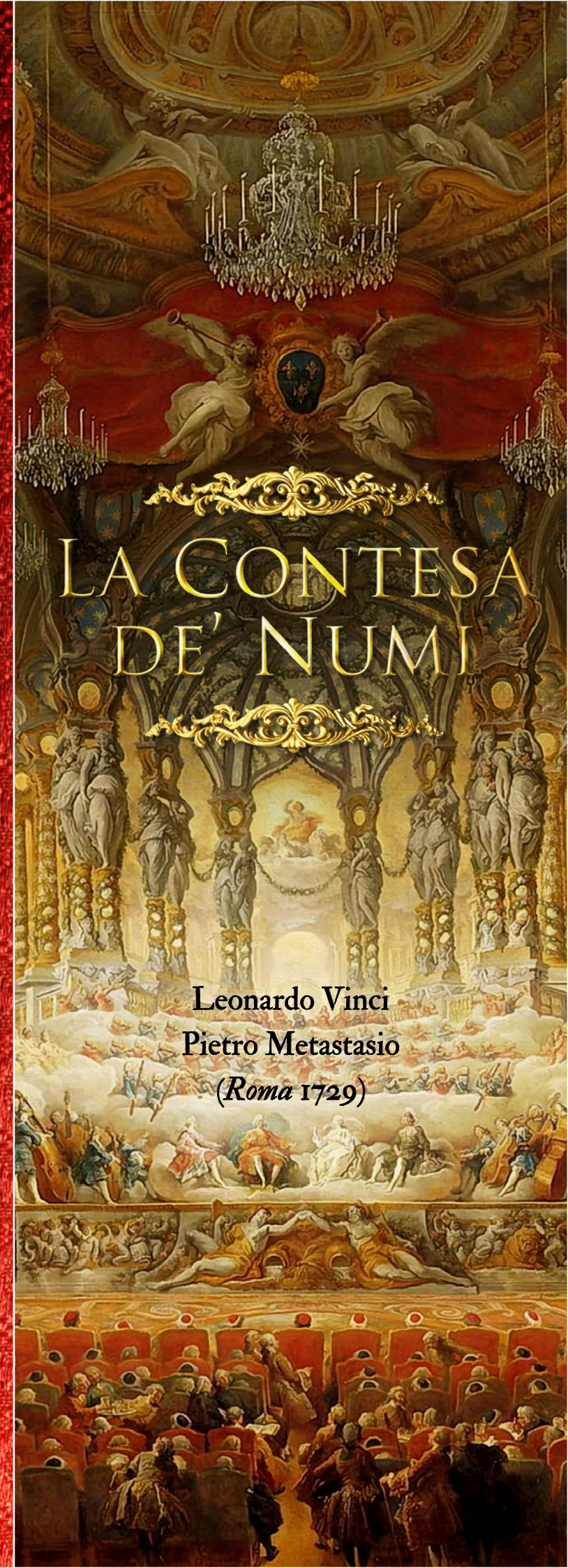
On Mount Olympus, three dieties (Mars, Apollo and Astrea) and two allegories (Peace and Fortune) argue vehemently. Jupiter demands order. Today, even he will set his thunderbolts aside in order to celebrate the birth of the Dauphin. The offenders explain that this birth is the very reason for their disagreement, since each one aspires to the task of raising the infant. In response, Jupiter bids them explain how they have contributed to the infant's lineage,

insisting that none show disdain for the others. Apollo begins. Self-reliant, and with his choir of the muses, he has enlightened the Gallic minds and opened them to the mysteries of ancient Egypt, particularly in astronomy (Urania being one of the muses), and with the theatre arts also well represented within his choir, he has raised the French stage to the level of the ancient Greeks. Acknowledging Apollo as leader, Peace claims to have been the educator, providing conditions not only for creativity in painting, sculpture, and tapestry, but also for the industry that supports them and for irrigation. The stability necessary for such advancement, Mars declares, only came about under the shadow of his war-like shield and in his assistance of the merchant ships against the Barbary Pirates and of the crusaders in Jordan, thus even spawning events that served Apollo as material for his poetry. Astrea, goddess of justice, speaks of her retreat to the heavens after the passing of the first golden age and of her return at the behest of the Bourbons to raise the royal children as heroes in the new golden age of Louis XV and his forbears. What Astrea has done for Louis, Fortune believes she has done for the king's consort, especially in aiding visits from Lucina, goddess of childbirth. With each contestant threatening reprisals if not chosen, Jupiter now insists that they describe how they would apply their talents to the infant's education. Meanwhile, let Olympus echo with joyful sounds.

## PART 2

Mars would raise a fearsome military hero and oversee his victories. By contrast, Peace would rear a discerning, highly educated monarch of morality and reason, nonviolent and conscious of the lessons to be learned from the past. To these contrasting viewpoints, Fortune and Astrea add more. Fortune sees the task simply as providing constant success, whether in war or in peace. For Astrea, however, the art of ruling requires equanimity and a careful schooling in compassionate but firm and impartial judgment, in self-discipline, and in discovering how, like Hercules, to overcome malice, to shoulder and delegate tasks, and maintain order. Finally, Apollo claims that by acquainting the infant with the illustrious deeds of his forefathers, he will instill in him such a burning desire to emulate them that in time his exploits will also become the subject of his poetry. Jupiter now concludes that the raising of the Dauphin will require the combined talents of the whole company. Thus, while he secures longevity from the Fates and Apollo sets his plan in motion, the opposing forces will counterbalance each other: Peace will modify the ferocity of Mars, and Astrea's stability will restrain Fortune's volatility. To carry out their work, the company must relocate to Versailles.

—Don Neville, Joseph Raffia



Leonardo Vinci  
Pietro Metastasio  
(Roma 1729)



# LA CONTESA DE' NUMI

## „SPOR BOHŮ“

Libreto napsal PIETRO METASTASIO,  
první inscenace: LEONARDO VINCI (1729, Řím).

Dne 4. září 1729 došlo ve Versailles k dlouho očekávané události: manželka Ludvíka XV. Marie Leszczyńska porodila následníka francouzského trůnu Ludvíka Ferdinanda. Protože se jednalo po třech dcerách o prvního mužského potomka, stalo se zajištění nástupnictví příležitostí k bujarým oslavám nejen ve Francii, ale i v dalších katolicky orientovaných zemích. Dauphin se bohužel vlády nedočkal, paradoxně zemřel dříve než jeho otec na souchotiny a příštím francouzským králem se stal jeho syn Ludvík XVI.

Podobné události byly v době baroka příležitostí k uvedení oslavných hudebně dramatických děl zvaných *fiesta teatrale*. Tyto kusy bývaly kratší než běžné opery typu „dramma per musica“, předčily je však svojí výpravností. Děj je zpravidla méně dramatický než u opery, jeho účelem je na základě různých přirovnání a květnatých rétorických obrazů vyzdvihnout osobu oslavence. Tak je tomu také u serenaty *La contesa de' numi* (Spor bohů), kterou k oslavě zmíněné události objednal francouzský velvyslanec v Římě kardinál Melchior de Polignac u libretisty Pietra Metastasia a skladatele Leonarda Vinciho.

Popis římských oslav narození následníka trůnu uvádí dobové časopisy, zejména *Diario di Roma* a *Mercure de France*. Kardinál Polignac obdržel z Francie zprávu o narození následníka trůnu dne 13. září, společně se značnou finanční sumou (později ještě navýšenou) a pokyny k zorganizování odpovídajících oslav. Vzhledem k potřebnému času k přípravám a seznání vyššího duchovenstva a šlechty byl termín stanoven na konec listopadu. Jedním z důvodů odložení mohlo být také to, že pěvecké obsazení serenaty bylo stejné jako v operách nadcházející sezóny v Teatro delle Dame. Například slavný

kastrát Giovanni Carestini, který v *La contese* obsadil roli Jupitera, nastudovával zároveň roli Pora v *Alessandro nell'Indie* a Arbace v *Artaserse*. Vinci jako autor všech tří zmíněných kusů a zároveň jeden z nových impresáriů Teatro delle Dame měl samozřejmě zájem na zkoordinování programu zkoušek i jednotlivých produkcí.



Generální zkouška *La contesa de' numi* se konala v pátek 18. listopadu, slavnostní premiéra byla stanovena na pondělí 21. listopadu, den po slavnostní mši a *Tē Deum* v Chiesa di San Luigi dei Francesi. Představení bylo nakonec odloženo z důvodu trvalého silného deště, který narušil i jiné akce, jako byly závody divokých koní na Corso a ohňostroje na Piazza Navona. Provedení se uskutečnilo ve dnech 25. a 26. listopadu na nádherném otevřeném nádvoří rezidence velvyslance Palazzo Altamps na Piazza di Sant'Apollinare. *Mercur de France* přinesl podrobný popis scény pokryté tapiseriemi a osvětlené svícný, jejichž světlo odráželo tisíce zrcadel. V pěti perspektivně znázorněných obloucích byly umístěny postavy slavných historických panovníků Francie, v popředí jeviště se nacházel dauphinův erb ozdobený korunou s baldachýnem, jenž podpírali dva pozlacení kupidové. Na stupňovitě uspořádaném jevišti sedělo 130 kostýmovaných hudebníků s vavřínovými věnci na hlavách, nad nimi potom v oblacích představitelé hlavních rolí v nádherných oděvech se svými atributy.

Jak napovídá název, soutěž je základním prvkem Metastasiova libreta. Prvek konfliktu byl přítomen již v jeho díle *Festività del Santo Natale* z roku 1727 a pokračoval i v *La contese*; Metastasio s tématem sporu pracuje i v dalších kusech tohoto typu psaných pro Vídeň, kde krátce nato začal působit jako dvorní básník. Po Leonardu Vincim zhudebnil libreto v roce 1749 Christoph Willibald Gluck k oslavě narození budoucího dánského krále Kristiána VII.. Pro tuto příležitost přední básník té doby Thomas Clitau vhodně nahradil galské prvky v textu odkazy na Dánsko a rod Oldenburků. Obdobně bylo libreto upraveno i pro provedení v Jaroměřicích nad Rokytnou k narozeninám hraběte Jana Adama Questenberga někdy po roce 1733. Právě v jeho sbírce se dochoval opis Vinciho partitury, který se stal předlohou našeho nastudování.

## 1. ČÁST

Na Olympu se odehrává vášnivá hádka tří bohů (Mars, Apolón a Astrea) a dvou alegorických postav (Mír a Štěstí). Jupiter žádá o klid. V dnešní velký den i on odkládá stranou svoje blesky, aby oslavil narození následníka trůnu. Znesvářené strany vysvětlují, že důvodem jejich hádky je právě toto narození, neboť jde o to, kdo se ujme výchovy dítěte. Jupiter je tedy vyzve k vyjasnění jejich úmyslů a žádá ostatní, aby se vyvarovali projevů nesouhlasu. Jako první se úkolu ujímá Apolón. Obklopený svým sborem múz představuje tajemství starověkého Egypta, zejména související s astronomií (jednou z múz je i Urania), a díky divadelnímu umění svého sboru povyšuje francouzskou společnost na úroveň starých Řeků. Mír uznává vůdčí roli Apolóna a staví se do pozice pedagoga, který bude budovat chlapcovu tvořivost v malířství, sochařství a dalších oborech. Mars prohlašuje, že stabilitu nutnou pro tento vývoj je možno vybudovat pouze na základě úspěšného boje proti barbarským pirátům a křížových cest do Jordánska. Představuje události, které tvořily materiál pro básnickou tvorbu Apolóna. Astrea, bohyně spravedlnosti, hovoří o svém ústupu na nebesa na konci prvního zlatého věku a následně o svém návratu, kdy jí Bourbonové požádali, aby z jejich královských dětí vychovala hrdiny nové zlaté éry Ludvíka XV. a jeho předchůdců. Fortuna (Štěstí) věří, že to, co Astrea udělala pro Ludvíka, udělala ona pro královu choť, především zprostředkováním návštěv Luciny, bohyně porodů. Všichni soupeři hrozí v případě prohry odvetami a Jupiter trvá na tom, aby popsali, jakým způsobem využijí svůj talent k výchově a vzdělávání dítěte. Mezitím na Olympu zaznívají zvuky radostných písní.

## 2. ČÁST

Mars by vychoval neohroženého válečníka a dohlížel by na jeho vítězství. Naopak Mír by v chlapci rád viděl vytříbeného, vzdělaného a morálního panovníka, který nebude mít sklon k násilnostem, ale bude hledat poučení v minulosti. K těmto vzájemně si odporujícím postojům přidávají další Fortuna a Astrea. Fortuna vidí cíl v zajištění neustálého úspěchu, ať už ve válce nebo v míru.

Pro Astreu umění vládnout vyžaduje vyrovnanost, vyplývající z dobrého školního vzdělání a schopnosti citlivého, nicméně pevného a nestranného úsudku a sebekázně. Dále toto umění spočívá ve schopnosti překonat zlobu, rozhodovat, vládnout a zajistit pořádek.

Apolón hodlá seznámit chlapce se slavnými skutky předků a vštípit mu touhu napodobit je tak, aby se i na jeho činy jednou psaly oslavné ódy.

Jupiter dospívá k závěru, že výchova následníka trůnu bude vyžadovat spolupráci všech. Proto, zatímco vyprošuje u Osudu dlouhověkost, Apolón začne plnit svůj plán tím, že vzájemně vyvažuje protichůdné síly: Mír zmírní divokost Marsu a stabilita, kterou přináší Astrea, vyvažuje vrtkavost Fortuny. Pro úspěšné vykonání plánu se musí celá společnost přesunout do Versailles.

—Don Neville, Joseph Raffa